

NADZOR TELEKOMUNIKACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI (*)

AUTOR: Sanjin Hamidičević

SAŽETAK:

Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine je kreiralo više policijskih agencija i četiri pravosudna sistema, što znači da petnaest policijskih agencija kao i Obavještajno-sigurnosna agencija BiH mogu podnijeti zahtjev za nadzor telekomunikacija prema 68 različitih sudova. Iako je pravni okvir ujednačen, ova kompleksnost, zajedno sa parlamentarnim nadzorom na više nivoa, otvara prostor za zloupotrebu vršenja nadzora telekomunikacija. U cilju sprečavanja eventualne zloupotrebe, ovaj rad daje preporuke za smanjenje broja sudova koji mogu izdavati naloge za nadzor telekomunikacija, uvođenje sistema koordinacije za nadzor telekomunikacija između policijskih agencija, te određivanje smjernica za parlamentarni nadzor.

KONTEKST

Država sa složenim političkom sistemom ima podjednako složen policijski i pravosudni sistem. Bosna i Hercegovina ima četiri pravosudna sistema i petnaest policijskih agencija, a od 2004., tu je i jedinstvena Obavještajno-sigurnosna agencija (koja je zamijenila dvije agencije, Federalnu obavještajno-sigurnosnu službu-FOSS i Obavještajno-bezbjednosnu službu Republike Srpske). Veliki napredak je ostvaren 2003. godine, kada su usklađeni Zakoni o krivičnom postupku. Samo manje razlike postoje

između nivoa vlasti kada je u pitanju primjena i specifikacija sumnji na krivična djela, u cilju primjene određenih posebnih istražnih radnji.

Ove promjene određuju koje informacije trebaju biti uključene kako u zahtjevu tako i u nalogu. Zakon također propisuje da osoba protiv koje su primijenjene posebne istražne radnje treba da bude obaviještena o takvim mjerama nakon završetka istrage od suda koji je izdao nalog.

**Prevod sa Engleskog jezika (original dostupan na:*

http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/Telecommunication_Surveillance_in_Bosnia-Herzegovina.pdf)

UOČENI PROBLEMI

Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH (OSA) i zakoni o krivičnom postupku određuju koji sudovi mogu izdati naloge na zahtjev OSA-e ili policijskih agencija. Ukupno, 68 različitih sudova (u rasponu od općinskih i osnovnih sudova, pa do državnog suda) mogu izdati naloge za posebne istražne radnje (uključujući nadzor telekomunikacija), u ovisnosti od agencije koja traži takve radnje. Samo u slučaju Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji navedeno je da predsjednik Suda BiH (ili sudija Suda BiH koga je imenovao predsjednik Suda BiH) može izdati nalog, dok se u zakonima o krivičnom postupku, navodi da nalog izdaje sudija za prethodni postupak. To omogućava velikom broju sudija da utvrde da li postoji potreba za posebnim istražnim radnjama što stvara veliki rizik od zloupotrebe takvih mjera i kršenja ljudskih prava.

Postojanje značajnog broja različitih policijskih agencija otvara mogućnost da ista osoba može biti predmet nadzora telekomunikacija od više agencija, bilo istovremeno ili sukcesivno. Ovdje postoji problem da, iako se u zakonima o krivičnom postupku izričito navodi da se nalog za nadzor telekomunikacija može izdati najduže u trajanju od mjesec dana,

PREPORUKE

Kako bi se osiguralo da rizici od zloupotrebe telekomunikacijskog nadzora i kršenja ljudskih prava ostanu na najnižoj mogućoj razini, **prva preporuka** je da se općinski i osnovni sudovi izuzmu od izdavanja naloga. To znači da bi se broj sudova koji mogu izdavati takve naloge smanjio sa sadašnjih 68 na 17. Rizik da će sudovi biti preopterećeni radom je nizak, s obzirom da zakoni o krivičnom postupku

uz mogućnost da bude na mjesečnoj osnovi produžen do ukupno šest mjeseci, ne postoji mehanizam koji bi zabranio da više policijskih agencija sukcesivno provodi nadzor nad istom osobom, rezultirajući nadzorom koji je duži od zakonskog ograničenja od šest mjeseci

Politički sistem Bosne i Hercegovine predviđa jedan državni, dva entitetska, deset kantonalnih i jedan parlament Brčko Distrikta, što ukupno čini četrnaest parlamenata. Svaki od njih u svojoj nadležnosti ima najmanje jednu policijsku agenciju. To znači da svaki parlament ima (ili bi trebao imati) neku vrstu mehanizma parlamentarnog nadzora nad radom policijske agencije u svojoj nadležnosti. Zajednička komisija za nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije BiH Parlamentarne skupštine BiH nadležna je za nadzor zakonitosti rada Agencije, druge državne policijske agencije nadzire Zajednička komisija za odbranu i sigurnost BiH. Na nižim razinama postoje različite komisije, u čijoj je nadležnosti nadzor nad policijskim agencijama. Međutim, ne postoje zajedničke smjernice o tome kako bi trebali nadgledati korištenje telekomunikacijskog nadzora, kao jednu od posebnih istražnih radnji.

navode da nalog izdaje sudija za prethodni postupak. Alternativa za smanjenje broja sudova koji izdaju naloge je da se ograniči broj ovlaštenih osoba koje izdaju naloge, npr. imenovanjem predsjednika suda (ili sudije kojeg imenuje predsjednik suda), kao što je definirano u Zakonu o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji. U oba slučaja će se smanjiti broj sudija koji izdaju naloge, čime bi se

omogućilo provođenje kvalitetnijih treninga ovih sudija na temu posebnih istražnih radnji i stvaranje pretpostavki da se uvede zajednička praksa u svim sudovima u BiH po ovom pitanju.

U maju 2007. godine, Vijeće ministara BiH je donijelo Odluku o sastavu Zajedničkog upravnog odbora za zakonito presretanje telekomunikacija i načinu izvršavanja aktivnosti. Ova Odluka osigurava odgovarajuću implementaciju i administraciju zahtjeva za presretanje telekomunikacija i prijenosa podataka, kroz "Sistem za zakonito presretanje telekomunikacija" koji je definisan kao državni sistem uspostavljen radi harmoniziranog izvršavanja naloga za zakonito presretanje telekomunikacija, koja je u nadležnosti državnih organa i kojem mogu pristupiti sve nadležne agencije kao korisnici sistema. To se može tumačiti i kao sistem za koordinaciju nadzora telekomunikacija na državnom nivou, s obzirom na to da usklađivanje omogućuje kontrolu kako ne bi došlo do kršenja vremenskog perioda nadzora. Dakle, **druga preporuka** je da se stvori sistem koordinacije za sve policijske

agencije. Postoje dvije opcije na raspolaganju, od kojih je jedna da telekom operateri moraju obavijestiti sud ili policijsku agenciju da je nadzor telekomunikacija nad osobom već u toku, ili da se osnuje posebno tijelo koje će nadgledati sve naloge za nadzor telekomunikacija i koje će osigurati da ne dođe do kršenja zakonskih odredbi koje se odnose na dužinu nadzora kao i kršenja ljudskih prava.

Treća preporuka je da se definišu smjernice za parlamentarni nadzor nad radom policijskih agencija u vezi nadzora telekomunikacija, kao i korištenje posebnih istražnih radnji u cjelini. Pored toga, bilo bi korisno uključiti jednog ili dva stručnjaka u rad ovih komisija kao savjetnike članovima parlamenta. Na taj način će svi parlamenti slijediti ista pravila, a s druge strane to će uskladiti rad policijskih agencija po pitanju korištenja posebnih istražnih radnji, te spriječiti kršenja ljudskih prava.

BIBLIOGRAFIJA

1. Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj Agenciji Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik BiH* br. 12/04, 20/04, 56/06, 23/07, 12/09)
2. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik BiH*, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13)
3. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (*Službene novine FBiH* br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10)
4. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (*Službeni glasnik RS*, br. 100/09)
5. Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH (*Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH*, broj 10/03, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09)
6. Odluka o sastavu Zajedničkog upravnog odbora za zakonito presretanje telekomunikacija i načinu izvršavanja aktivnosti (*Službeni glasnik BiH* br. 58/07)
7. www.parlament.ba , web site of the Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina, visited December 9th 2015
(https://www.parlament.ba/sadrzaj/komisije/zajednicke_komisije/odbrana/?id=52816&mid=1&langTag=en-US ;
https://www.parlament.ba/sadrzaj/komisije/zajednicke_komisije/OSA_nadzor/?id=52820&mid=1&langTag=en-US)

***Sanjin Hamidičević bio je istraživač u Centru za sigurnosne studije u Bosni i Hercegovini kada je učestvovao u programu DCAF Young Faces Network 2015. Svi stavovi i procjene sadržane u radu su stavovi autora i ne mogu se pripisati DCAF-u ili bilo kojoj instituciji sa kojom je autor povezan. Moguće je da su činjenične podloge za rad izmjenjene događajima poslije kraja 2015.godine.**

<http://www.dcaf.ch/Region/Southeast-Europe/DCAF-Southeast-Europe-Regional-Young-Faces-Network>

DCAF
a centre for security,
development and
the rule of law